

Pünkösdi királyság

Mégis csak békítő gondolat az, hogy az esztendő háromszázhatvanöt szürke napja között ott van harmatos rózsá gyanánt *piros pünkösdi* napja is. Piros is, rózsás is volt ez a nap réges-régen, mikor még a földreszálló Szentlélek tüzet jobban érezték az emberek, mikor még ama tüzesen égő lángnyelvek jelképe gyanánt tűzpiros pünkösdi rózsából fontak fejükre koszorút. A Néprajzi Múzeumban néhány érdekes kép őrzi a magyar pünkösdi szokások emlékét. Százesztendő, öreg könyvekben turkálva kellett a képekhez magyarázatot szerezni.

A zöld kalamáris

Úgy volt, az régen, hogy piros pünkösdi napján – istentisztelet végeztével – összegyűltek a faluházánál a helység vénei. Bíró uram, nótárius uram és esküdt uramék ünnepi köntösben jelentek meg és *bemenvén a helységházába egy nagy zöld korsóval, amiben bor vala, csináltak valamit, ami az ő dolguk*. Odakünn azalatt lóháton sorakoztak az ifjú legények, gyolcsingben, gatyában, bokrétás kalapban, tarka kendővel a mente gomblyukában. Mikor aztán az előljáró urak odabenn mind *kiírták a tintát abból a nagy zöld kalamárisból*, előállott kisbíró uram őkegyelme, nagy piros zászló volt a kezében, nagy vőfélybokréta a süvege mellett, a legénycsapat élére rugtatott lován és mialatt a zenészek rárántották az indulót, nekivágtak a mezőnek. Elöl kisbíró uram, utána a banda cigány szekérre rakva. A szekér mögött mézszároslegények haladtak felpántlikázott tulokkal, merthogy ökörsütés is léssen. De fogatkozás egyébben sem volt: a következő szekér kereke tízakós hordó súlya alatt sírt, a boroshordó tetején pedig két szép leányzó ült mázos korsókkal, azután jöttek a lovas legények négyes sorban és bezárta a menetet az érdekes előljáróság. A nép már jóelőre kitódult a verseny színhelyére.

A pünkösdi király

Odakünn kisbíró uram leszúrta a zászlót a határhalomba, sorba állította a legényeket, aztán jelt adott a kovácsmesternek, aki katonaviselt ember létére értett az ágyúzáshoz. Három mozsár állt készen, szájuk facövekkel beverve. A kovácsmester hosszú nádszál végébe égő taplót szúrt, hasonfekve a mozsarakhoz csúszott s egymásután pukkantgatta el a nagyhangú szerszámokat. A harmadik lövésre oldalba kapták lovukat a versenyző legények s nekiugrattak a távoli célnak. Gyolcs fehér ruhájuk lebegett utánuk, mintha repültek volna. Hol egyik, hol másik tört előre, de végre valamelyik csak célhoz jutott. De három a tánc. Második fordulóra

álltak föl. Most is csak első lett valaki. Harmadszorra az első két forduló győztese állt föl, s aki elsőnek ért célhoz: az lett a pünkösdi király. Kalapjára virágból és hosszú szomorúfűzágakból koszorút tettek a hajadonok, este pedig már ő kezdte a táncot. Nem volt üres cím a pünkösdi királyság: *viselője minden ünnepélyre, minden lakodalomba, mulatságra hivatalos volt, minden kocsmában ingyen rovása volt.* Fizette, amit fogyasztott: a község. Lovát, marháját társai tartoztak őrizni még a törvény sem bántotta, ha netán valami apróbb vétség – fejbe verés és efféle – terhelte vállát. Nagy úr volt a pünkösdi király. Kár, hogy csak esztendőig tartott urasága.

A pükösdi királyné

A pünkösdi rózsás koronát a legények erejükkel, a leányok szépségükkel és jóságukkal nyerték el. A falu hajadonai maguk közül választották a királynét. Nagy, tornyos koszorút tettek homlokára és vállukra emelve hordozták körül a faluban. A palócoknál a pünkösdi királyné kezébe virágokkal díszített pálcát adtak, arcát hófehér lepellel fedték le és karjára kosarat akasztottak ajándéku szánt virággal töltve. Végre négy fehér rúdra piros kendőt feszítettek ki mennyezet gyanánt. Országszerte szokás volt, hogy házról-házra járva, énekelték azokat a dalokat, amelyeket senkise írt, mégis megszülettek:

Nem anyától lettél,

Rózsafán termettél,

Piros pünkösdi napján,

Hajnalban születél.

A ház gazdája azután ajándékot adott a leányoknak. Ha öregúr volt: pár krajcárt, ha fiatal: pár csókot.

Feledik a nótát

Ma csak árnyéka él a pünkösdi szokásoknak a gyermekeknél. Gyermekkirálynét választanak, avval járnak házról-házra, azt a nótát énekelve, amelyet ki tudja melyik dédöreganyjuk is énekelt már:

Mi van ma, mi van ma?

Piros pünkösdi napja.

Holnap lesz, holnap lesz a második napja.

Ne tipegj, ne topogj, mert ha megtapodod

A pünkösdi rózsát, megadod az árát.

Szálljon házatokra az egek harmatja,

Mint azelőtt szállott az apostolokra –

A pünkösdi rózsza kihajlott az útra,

Szedje föl a király, kösse királynénak

Arany bokrétának...

A nóta közben fordulnak egyet a gyerekek, hogy *cseregjen, peregjen sári sarkantyújuk*. Hanem már a gyermekek is feledik a nótát, talán rövid idő múlva senki sem emlékezik rá, a lányok sem mosdanak napfelkelte előtt, hogy szépek maradjanak, bodzavirágot sem szednek torokfájás ellen. Elmúlnak a pünkösdi szokások, életük már oly rövid, mint a régi, híres, esztendeig tartó, hamar elmúlандó pünkösdi királyság.

Forrás: Kis Újság XLI. évfolyam 120. szám, 1928. 6.